

סעי' ט' בשם עבוה"ג בכתב אלקיכם במקום אלקים ועשה מהכף כפופה מם סתומה מותר למחוק אח"כ המם סתומה שאחריו אף שנתקדש בכתיבתו מתחלה אלקיכם משום דממילא נתבטל חשיבות טפילה לשם ממנו וכן הוא בכאן שבהוספת ינו שנעשה מזה תיבת אלינו נתבטל חשיבות השם מהאלף דלת ומותר למחוקם.

ולכן צריך למחוק כל תיבת אלינו כי למחוק רק אותיות ינו ולהשלים הינו יהיה פסול משום שלא נתקדש השם לא מבעיא אם לא קדש כלל כדיותר מסתבר אלא אף אם חשב לכתוב השם וקדשו נתבטל הקידוש בזה שנקרא אלינו. ולהעביר הקולמוס הא הלכה כרבנן דאינו מן המובחר ומלשון הש"ך סק"ב משמע שגם פסול דהא כתב ולא מהני העברת קולמוס עליהן לשמן. ועיין בתשובת רעק"א סימן ע' שמסתפק שמא הוא רק אסור לכתחלה ולא פסול בדיעבד אבל בש"ך הא משמע שפסול ופלא שלא הביא רעק"א דברי הש"ך. ואף לרעק"א הא עכ"פ פסול מספק ולכן צריך למחוק כל התיבה ולכתוב השם דמותר אף על המחק כדאיתא בסעי' ז'.

משה פיינשטיין

סימן קעב

בדבר ספרי הרשעים מיסיאנערן שיש שם פסוקים או שמות

ר"ח סיון תש"ח.

מע"כ ידידי אהובי הרה"ג מהר"ר אברהם יוסף ראזענבערג שליט"א.

הנה בדבר ספרי הרשעים המיסיאנערן אשר מפצים להסית ולהדיח ויש שם הרבה פסוקים עם אזכרות וגם שם הויה אשר נסתפקת אם רשאים לשורפם מטעם דהמדפיס אולי לא נתכוין לכלום, ובעצם ברור שלא נתכוין לכלום דהמדפיס אינו מי שעושה האותיות של העופרת שהוא קורא מה שכתוב, דשם בכלל אינו בדין שם שהרי נכתבו האותיות בהיפוך, אלא מי שחותם ע"י המאשין את אותיות העופרת על הגליונות והוא אינו קורא ואינו יודע כלל מה נכתב שם. וא"כ הוא כשם הנכתב שלא בכוונה שג"כ אסור למוחקו ולכן אולי אסור אסור אף שהוא בתוך דברים

מכוערים כאלו. (ומה שכתבת שיש לחוש אולי היה המדפיס ישראל ונתכוין גם לשם השם אינו כלום דאם היה יודע מה שכתוב שם שהוא ספר מינים פשוט שיש לדון אותו למין שהרי הוא מסית ומדיה וגם לבד זה הרי עושה נבלה כזה לכתוב שמות קדושים בספר מגוול ומטונף כזה.)

והנכון לע"ד שרשאין לשרוף אותם עם האזכרות שבהן וממילא מחוייבין לעשות כן מטעם שאבאר. חדא דבשבת דף קט"ז א"ר ישמעאל ק"ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים הללו שמטילין קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים על אחת כמה וכמה עיי"ש א"כ מפורש שמה שמותר לשרוף ס"ת שכתבו מין הוא אף בידוע שנכתב בקדושה דבטוטה הא נכתב בקדושה וכדאמר בהק"ו. ולכן ספרים של הסתה והדחה כשל המיסיאנערן שעצם הספרים הם הטלת קנאה ואיבה ותחרות ודאי הוא ק"ו שיש לשורפן וא"כ הרי"ף והרא"ש שהביאו הא דר' ישמעאל הרי פסקו כמותו וצריך לשורפן לדידהו אף אם היו נכתבין בקדושה וכ"ש כשהוא רק סתמא בלא כוונה.

אבל הרמב"ם ורש"י משמע שלא פסקו כ"ר ישמעאל מטעם הק"ו דהא הרמב"ם פ"ו מיסודי התורה ה"ח כתב בטעם אפיקורס ישראל שכתב ס"ת שורפין אותו עם האזכרות שבו מפני שאינו מאמין בקדושת השם ולא כתבו לשמו אלא שהוא מעלה בדעתו שזה כשאר הדברים והואיל ודעתו כן לא נתקדש השם ומצוה לשורפו כדי שלא להניח שם לאפיקורסים ולא למעשיהם עיי"ש א"כ מפורש שאם היה השם מקודש היה אסור דלא כר' ישמעאל ורק הואיל ולא נתקדש מותר וממילא הוא מצוה. וטעמו צריך לומר דאף שסובר דשם שלא נתקדש נמי אסור כדמסיק בהלכה זו אבל עכו"ם שכתב את השם גונזין אותו, אף שג"כ לא נכתב בקדושה, דעשיית עכו"ם אינו לשמה להרמב"ם אף כשעמד ישראל ע"ג ואמר לו לעשות לשמה כמפורש בפ"א מתפילין הי"א ועיין באו"ח סי' י"א וסי' ל"ב. אבל סובר דשם שלא נכתב בקדושה שאסור לשרוף הוא רק מדרבנן ולכן לא אסרו הכא שיש מצוה לשורפו אבל אם היה בקדושה שהיה אסור מדאורייתא לשרוף לא היה מותר אף שיש מצוה לשרוף כדי שלא יהיה להם ולמעשיהם שם. אבל בעובדא דידן הא ממילא מותר גם להרמב"ם דג"כ לא נתקדשו השמות שהאיסור לשרוף הוא רק מדרבנן ולא אסרו במקום שיש מצוה לשרוף וזה ודאי שבספרי המיסיאנערן יש יותר חיוב לשורפן מבס"ת שכתבו מין שליכא שם דברי מינות וגם לא ניכר שכתבו מין והכא הא כולו דברי מינות והסתה

בשם משנת חכמים דרך לצורך תקון השם גופיה מותר, נמי הא זהו תקון השם גופיה שלא יהיה בבזיון גדול כזה. ואף שהיא סברא גדולה ואין צורך לראיה, הוא כמפורש בגליון מהרש"א דכתב על דינא דהש"ך דכמעט מפורש זה ברמב"ם פ"ו ה"ח מיסוה"ת וכוונתו דמפרש בטעם הרמב"ם שמותר ומצוה לשרוף ס"ת שכתבו מין משום שלא נכתב בקדושה כדי שלא להניח שם לאפיקורסים ולמעשיהם ומפרש שהוא משום שזהו צורך ותקון גדול להשם ושם שלא נכתב בקדושה מותר למחוק ולשרוף לצורך תקון. לכן אף שדברי הרמב"ם נראה יותר כדבארתי לעיל שלא אסרו בכזה שיש מצוה לשרוף, מ"מ חזינן שהגליון מהרש"א סובר הסברא שכתבתי שנחשב זה תקון השם ולכן להש"ך מותר לשרוף. ויש לפסוק כותיה ועיין בחת"ס ס' רס"ז שאף בנכתב בקדושה יש שסוברין דמותר לצורך תקון השם וכ"ש שיש לעשות כהש"ך. ובעובדא דידן הא יש טעמים הראשונים לכן צריך לשרוף וכן עשיתי מעשה.

וטעם הרמב"ם ורש"י שלא פסקו כר' ישמעאל אולי סברי שר' טרפון שלא הזכיר הק"ו אלא סברא בעלמא פליג עליו ופסקו כר"ט. או שסברי דלאו ק"ו גמור הוא אלא אסמכתא בעלמא משום דבס"ת הא לא ניכר שכתבו המין ואין בזה הטלת קנאה כ"כ מחמת שהכותב היה מין. ואם נימא כטעם ב' כדי למעט המחלוקת מסתבר דרק בס"ת שכתבו מין פליג אר' ישמעאל אבל בספרי המסיאנערין שהכתב בעצמו מסית ומדיח שהוא מטיל קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהם שבשמים הוי זה ק"ו גמור לכו"ע ויהיה מותר ומצוה לשרוף אף להרמב"ם ורש"י אף אם היה נכתב בקדושה מק"ו דר' ישמעאל וא"כ יש עוד טעם להתיר ולחייב לשרוף.

ובדבר שמות הלע"ז אין שייך כלל להסתפק בעובדא דידן דהא הם קורין לע"ז שלהם ג"כ בלשון הלע"ז וא"כ הוא כמו אלהים אחרים שמותר למחוק ולשרוף ולבנות.

ומסתבר לע"ד שבאלו השמות שיש להם גם קריאה אחרת או אף רק פירוש אחר כמו שם קל שיש לקרותו אל בפתח שאינו שם כלל וכמו שם שד' שיש לקרותו שדי בקמץ וחיריק או לקרות שדי בסגול תחת השין שאינו שם כלל וכמו שם צב' שיש לקרותו צבאות בחיריק ושואו וכדומה ואף שם אלקים שאף שהוא אותו הקריאה מ"מ הוא גם בפירוש אחר על דיינים ועל מלאכים ועל ע"ז. הויא הכוונה עיקר בחשיבות השם. ולכן בהדפסה של העתונים שאין שום כוונה עליהם מחמת שהמרפס ע"י המאשין אינו

הדחה שמחייבין לבערן מן העולם. ונמצא שגם להרמב"ם צריך לשרוף עם האזכרות. אבל רש"י בגיטין דף מ"ה סובר דלא כר' ישמעאל וגם לא כטעם הרמב"ם שכתב על הא דא"ר נחמן ס"ת שכתבו מין ישרף דודאי לשם עכו"ם כתבו, וא"כ אף בנכתב סתמא שלא לשום כוונה כעובדא דידן יש לכאורה לאסור. וגם אף בכתב המין המיס' יאנער ממש בידו היה לן לאסור דהא הם מאמינים גם שיש בורא האמתי כידוע ומפורש בתוס' בסנהדרין דף ס"ג שעובדים בשתוף וא"כ כשכותבים שם הויה ומעתיקים פסוקים מכוונים להשם ממש ולא להנוצרי ימ"ש.

אבל הא דוחק גדול לפרש ברש"י דכותב המין שם הויה לשם עכו"ם היינו שקורא את הע"ז שלו בשמות שבתורה דמה"ת נימא שקורא עבודה זרה שלו שנקראת פעור ובל ונבו וכדומה בשמות אחרים וגם א"כ כותב שע"ז שלו מצוה על שמירת שבת ושאר המצות והא אינו שומרן. אלא צריך לפרש כוונת רש"י שכותב המין הס"ת לצורך הע"ז לנוי או לתקרובת אבל יודע שהשמות הם של אלקי ישראל ותורה דיליה שצוה לישראל היא ומ"מ כיון שכתבה לנוי ולתקרובת הע"ז או לכוונה אחרת להראות מה שהע"ז הקילה על האדם לעשות את כל התועבות שאסרה התורה, צריך לשרוף. ואין לפרש שדוקא כשכתב לנוי ולתקרובת שיש בו דין שרפה ומדחה איסור דלא תעשון דהיה מוזכר זה, אלא שאינו מגדרי דחיית איסורים אלא כיון שהכתיבה היתה לכוונה רעה אין בהשמות שום חשיבות דיותר טוב שישרפו מלקיימן. לכן גם בעובדא דידן שנכתבו במקום הסתה והדחה שהוא חרוף וגדוף קיומן שם אין להם שום חשיבות וצריך לשרוף שזה יותר טוב. ולפ"ז אף לרש"י מותר ואף אם היה כותב בקדושה נמי היה מותר לרש"י כיון שנכתב לצורך הע"ז, דרש"י הא אינו מחלק בין שלא בכוונה לנכתב בקדושה. וגם מסתבר שקדושתו אינו כלום דהוא כמקדיש שם שאינו קודש דמדמין למקדיש בע"מ כ"כ זה כיון שהוא חרוף וגדוף כתיבתן כאן אינו שם הראוי להתקדש והוי כמקדיש בע"מ. ועיין בס' רפ"א בט"ז וש"ך שכתבו רק טעם רש"י משמע שפסקו כותיה דדוחק לומר שלא הרגישו שפליג הרמב"ם וכן הרא"ש והרי"ף שהביאו הא דר' ישמעאל פליגי אבל מ"מ גם לרש"י יש לשרוף בעובדא דידן כדבארתי.

עוד יש טעם להתיר להש"ך ס' רע"ו ס"ק י"ב דבשם שלא נכתב לקדושה מותר למחוק לצורך תקון עיי"ש ואין לך תקון גדול יותר מזה שנכתבו לתיפלות ולחרף ולגדף ולכן אף למה שאיתא בפ"ת

יודע כלום ממה שכתוב שם אינו שם כלל. ואף שע"י תיבות שלפניהם ושלאחריהם ניכר שהוא שם אין להחשיב ככותב את השם בזה כיון שאינו בהשם גופיה. ואף להלוש שהביא רעק"א בתשובה סי' ע' דבתולה אות ד' על שם הויה להורות שצריך לקרותו יהודה הוא כמוחק את השם. מ"מ לעשותו לשם בכתיבת תיבות אחרות מסתבר שלא נעשה בזה דבלא כוונה לכתיבה כמו הכא ודאי הוא רק כמקרה בעלמא שנשמכו התיבות שלא היה משנה מכפי שבתחלה כגון באם אחד כתב תיבת שד' לכוונת שדי שהיה נקרא בקמץ וחיריק ואחד בלא כוונה כתב לפניו או לאחריו איזה תיבות שעתה מובן מזה לקרותו להשם ודאי פשוט שלא נעשה שם בזה אבל אף בכוונה מסופקני יותר נוטה שאינו כלום.

ולכן במדפיס שאינו יודע כלום שעוד גרע משלא בקדושה עיי' בפ"ת סי' רע"ו סק"ט אין לחוש לכל השמות שכולן יש להם גם קריאה ופירוש אחר ורק בשם הויה יש לחוש בעתונים אם נכתב שלא באופן תרוף וגדוף. ואף שגם שם הויה מצינו לת"ק בשבועות דף ל"ה שבפרשת מיכה הם חול ופסק כן הרמב"ם בפרק ו' מיסודי התורה הלכה ט' עיין בכסף משנה ואם כן גם זה אין הכרח שהוא להשם מכל מקום לא ידוע זה לאינשי דלכל העולם ידוע ששם זה מיוחד להקב"ה. ולמעשה בעתונים איני בודק לראות אם יש שם שם משום שבכל השמות נוטה שאין לחוש לבד מהויה שלא מצוי כלל שידפיסו בעתונים.. אבל אם בדרך מקרה אני רואה בעתונים אף אחד מ' השמות אני מחמיר לקרוע אותו מקום מהעתון ולהצניעו לחומרא בעלמא כיון שלא מצאתי ראיה מפורשת לסברתי.

ומה שנסתפקת איזה שם לעז איתא בני' דגוערין בו כשמוכירו לבטלה. הנה בברכות דף מ' מפורש בעובדא דבנימין רעיא דמריה דהאי פיתא אין כאן שם ורחמנא הוא שם ולכאורה איזה חלוק יש בזה. ולכן מוכרחין לומר דרק מה שקבעו בלשון הלעז שיהיה נחשב לשם הוא בדיון שם דלעז אבל מה שלא קבעו שיהיה זה להשם אינו בדיון שם אף שמתכוין והכל מבינים שהוא לשם. ובלשון ארמית קבעו תיבת רחמנא לחשיבות שם שכן קראו לה' בתפלות ובכל דבר אבל תיבת מרי לא נקבע להיות שם לכן אף שמתכוין לה' אינו בדיון שם. ולכן ניחא מה שפשוט שבלשון הקדש אם במקום ה' יאמר ברוך אתה רחום מלך העולם לא יצא דהוא כברכה בלא ה' שאינה ברכה. ועיין באו"ח סי' ה' שמשמע עוד שהתקנה היתה בכוונת שם הויה וקריאת שם אד' וא"כ היה

בהכרח מטבע של הברכה בשם אד' דוקא ונדח לא יצא כשיאמר רחום. ומ"מ כשמברך בארמית יצא ברחמנא משום דבארמית הוקבע רחמנא לשם וא"כ שבא אולי מלשון רחום מ"מ עשאוהו קביעות לשם וממילא עדיף מרחום בלה"ק שעיקר השם הוא ה' ואד'.

עכ"פ מפורש דמרי אינו שם דלא כדכתב בט"ס החת"ס על גדרים שמרי כולא הוא שם דזה ודאי אין לחלק בין מרי כולא למריה דהאי פיתא. וגם לא כדכתב דלא עדיף רחמנא מרחום.

וא"כ בשפות הלעז המצוין אצלינו רק שם גט' הוא השם ולא שם אויבערשטער וכדומה ונוגז' זה לענין שגוערין במוכירו לבטלה רק על שם גט' וק' לענין ברכה בלעז שהוא דוקא בשם גט' ובאנגלית הוא דוקא שם גד'.

יידו.

משה פיינשטיין

סימן קעג

בדבר טייפ רעקארדער שנשמע ממנו פסוקים וברכות בשמות

י"ז אדר ראשון תשי"ז.

מע"כ ידידי מר ר' מיכאל קאסעל שליט"א.

בדבר הטייפ רעקארדער אם יש עליו איזה מוטד עם שמות וברכות אם מותר להעמיד שישמעו הפסוקים עם השמות והברכות. לע"ד איני רואה בזה דבר איסור שאיסור להזכיר שם שמים וברכה לבטלה הוא על האדם בפיו כדרך הדבור אבל לא ע"י עצים ואבנים אבל כשרוצים להעמיד שישמעו הטייפ רע" קארדער יהיה במקום נקי דכיון שישמעו הפסוקים והשמות הרי יהרהרו ממילא ואסור להרהר במקום מטונף. אבל לע"ד אסור לכתחלה לעשות רעקארדער מפסוקים בשביל לשמוע הניגון להתענג מצד האיסור דעושה פסוק כמין זמר שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע עשאוני בניך ככנור שמנגנין בו לצים שאיתא בסנהדרין דף ק"א והוא עוד מעשה ליצנות מכ"ש. ואם עושה וער" קארדער כדי שע"י זה נוח להתינוק להתלמד מח ישתתיר.

ומ"ש ואע"פ שאין קורין בו חייבים הציבור לקנותו פסנו וכו' ומיהו אם רצה להעלותו הרבה אין קונין אותו פסנו וכו'. משנה כחמשה בסמוך: ומ"ש בכדי דמיו ומעט יותר. שם (פ"ג) ח"ר מעלין דמיהן עד כדי טרפעיך ופירש"י אע"פ ששינוי אין לוקחין אותם ביותר מדמיהן טעמא שלא יתנו לב וטרחה לשלול ספרים אבל דביר מועט להעלות דמיהן טרפעיך לא מוכחא מילתא כולי האי. וכתב המוסקפות (ד"ה מעלין) משמע מתוך פרש"י דקאי גם לספרים וקלמ תימה דאיך משוה התלמוד ספרים שדמיהם יקרים להעלות כדי טרפעיך כמו בתפילין ומוזות לכך נראה דקאי אלתפילין ומוזות משמע דלספרים מוסיפים דבר מועט וכך הם דברי רבינו: ומש"מ הם צמחה לאין לומר לגוי שיתנס לו בול יותר מדאי פן יעוּס וישליכס למקום האצוד כדעבדא הויא טייעמא לנבזי דלמיה ליה חייחא דתפילי וואמר לה יבנת לי ריש ריש בתמרי אימילא זיהרא שקלה שדתינהו צנחא אמר לא איבעי לי לולולינהו צאפה כולי האי:

ב גר שחזר לסורו מחמת יראה כשר לכתבו. גרימא ומימרא דרב אשי שם:

ה ס"ת שאמר הסופר בעודו בידו שלא עיבד העורות לשמן וכו'. פרק הניזקין (גיטין נד:) הווא דלמא לקמיה דרב אמר א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני אזכרות שלו לא כתבתי לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן להפסיד ס"ת א"ל רבי ירמיה נהי דהפסיד שכר אזכרות שכר ס"ת כוליה מי הפסיד א"ל אין שכל ס"ת שאין אזכרות שלו כתובות לשמן אינו שוה כלום הווא דלמא לקמיה דרבי אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילים שלו לא עיבדתי לשמן א"ל ספר תורה ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך אתה נאמן להפסיד ס"ת ומאי שנא מדרבי אמר התם איכא למימר טעי דרבי ירמיה הכא כיון דקא מפסיד כוליה אגריה ואתא אמר אימור קושטא קאמר. ופירש רש"י (נה) התם איכא למימר דמשקר ונתכוין להקניע וסבור שלא יפסיד אלא שכר אזכרות כרבי ירמיה אבל גבי קלפים דידע הוא שיפסיד כל שכרו ואתי אמר אימור קושטא קאמר. וכתב הר"ן (כו:) ואיך נאמן להפסיד ס"ת משום דחוקה פועל עשה כהוגן מה שצדו וכל שאינו צדו אינו נאמן דחוקה משקר ומיהו נאדם דעלמא עד אחד נאמן באיסורין בכל דה דסתמא אמרו (חולין י:) נאמן עכ"ל. ורבינו ירוחם (ני"ג ח"ג ע"ט) כתב אהא דלמרינן אי אתה נאמן היינו מפני שאינו צדו שאם היה צדו נאמן וכמו כן אפילו לא היה צדו ואמר לו הפעם הראשונה שמלאו כלומר כשנתן לו הספר אמר לו כן נאמן ואין הפרש בין שבעל הספר שותק בין שמכחישו כי הוא אינו יכול לדעת בזה אמיתת הענין עכ"ל:

ד כתב המרדכי בסוף הלכות קטנות (יד ע"ג) תניא במסכת סופרים (פ"א הי"ב) אין רשאי לכתוב אלא"כ יודע לקרות. ומו למימר דמשקר ונתכוין להקניע וסבור שלא יפסיד אלא שכר אזכרות כרבי ירמיה אבל הכא גבי קלפים דידע הוא שיפסיד כל שכרו ואתי ואמר אימור קושטא קאמר עד כאן לשונו. והוה שכתב רבינו החאירו לצעלי נאמן על הגוילים ולא על האזכרות כן צריך להיות:

פרישה

(ד) אין קונין אותו פסנו וכו' מניחין אותו בידו. נראה דה"ק דאין קונין אותו ממנו מיד וכו' ואש"כ כתב דלפילו לעולם אין מחויבים לקנות ממנו אלא מניחין אותו בידו לעולם. אי נמי דה"ק ואין קונין אותו ממנו וכו' וכדי שלא תאמר דוקא ישראל בעצמו אינו יכול לקנות ממנו יותר מכדי דמיו כדי שלא יפן הגוי שאנו מזהרין מלהניחו בדיהם וטרחה ושללו עוד ספרים אבל ע"י גוי או ע"י סיבה אחרת שלא יפן הגוי שאנו מזהרין על

סמן ל"ט (מד:) פסק רבינו צנחאלו ביד גוי לכשרים וכלן פסק גבי ס"ת דיגנו ומאי שנא תפילין מס"ת ועיין גמא שכתבתי באורח חיים לשם (פ"ג) נס"ד:

ב ומ"ש ואף על פי שאין קורין בו וכו'. שם משנה וצרימא: ובה שחזר רבינו וכתב ואם רצה להעלותו הרבה מניחים אותו בידו. נראה דמתחלה קמזהיר שלא יקפיד לתת לגוי דמים הרבה כדי שלא יזלזל בו דכדי דמיו ומעט יותר נמי לא יזלזל בו כיון שנותנים לו מעט יותר לאפקוי אס דקדק שלא ליתן אלא בכדי דמיו איכא למיחש שמתא יתן לו מעט פחות מכדי דמיו ויתמלא הגוי ארס מרוב כעם שנותנים לו פחות מכדי דמיו וישליכו לנהר כעובדא דטייעמא דלייחא חייחא דתפילי לקמיה דרבי. והשתא הו"ק ק"ד דאף על גב דלכתחלה לא יקפיד לתת לגוי דמים הרבה היינו כדי שלא יתנו הגוי לבס ויעריחו ושללו ספרים כשיראו (כ) שקופלים ליתן להם דמים הרבה אבל עכשיו דקמזהיר שלא יקפלו לכך אלא דוקא בכדי דמיו ומעט יותר אס כן מסתמא לא יתנו שוב לב לטרחה ולשלול ספרים כיון שאין הישראלים קופלים לקנותן דמים מרובים וא"כ איכא למימר כיון דלכסוף אין הגוי מחפיש בכדי דמיו ומעט יותר רשאין אנחנו ליתן לו לכסוף דמים מרובים כדי שלא יזלזל בו כשרואה שמניחין אותו בידו להכי חזר ואמר רבינו ואס רצה להעלותו הרבה מניחין אותו בידו ואין אנו רשאין ליתן לו דמים הרבה אף לכסוף:

ג ספר תורה שאמר הסופר בעודו בידו וכו'. צפרק הניזקין (סוף דף נ"ד:) הווא דלמא לקמיה דרב אמר א"ל ספר תורה שכתבתי לפלוני אזכרות שלו לא כתבתי לשמן א"ל ספר תורה ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן להפסיד ס"ת. ופירש רש"י הווא דאין בידך עכ"ל. אלמא דאי הוה ס"ת בידו היה נאמן להפסיד הספר תורה וכן כתב רבינו אבל כשאינו צדו אינו נאמן דחוקה דפועל עשה כהוגן מה שצדו וכיון דהשתא אינו צדו אינו נאמן דחוקה דמשקר. והכי אימא צפרק שני דע"ז (נד:) מורי"ס אומן שרי לפי פירוש הערוך (ענך אמן) דאומן לא מרע נפשיה. ומיהו אדם בעלמא עד אחד נאמן באיסורין בכל דה דסתמא אמרו נאמן אפילו אינו צדו אלא דהכא בפועל ואומן כשאינו צדו חוקתו דמשקר וזו היא דעת הרשב"א הביאו בית יוסף לעיל בסמ"ן קכ"ז (רי"א) ע"ש ודעת (ני"י) [ר"ן] צפרק הניזקין ומביאו בית יוסף כאן. א"ל רבי ירמיה נהי דלפסיד שכר האזכרות שכר דכוליה ספר אמאי מפסיד א"ל שאני אומר כל ספר תורה שאין אזכרות שבו כתובין לשמן אינו שוה כלום. ומו אימא התם הווא דלמא לקמיה דרבי אבהו א"ל ספר תורה שכתבתי לפלוני גוילים שלו לא עיבדתי לשמן א"ל ספר תורה ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן אתה להפסיד ספר תורה ומאי שנא מדרבי אמר התם איכא למימר טעי דרבי ירמיה הכא קא מפסיד כוליה אגריה וקאמי אמר שמע מינה קושטא קא אמר. ופירש רש"י התם איכא למימר דמשקר ונתכוין להקניע וסבור שלא יפסיד אלא שכר אזכרות כרבי ירמיה אבל הכא גבי קלפים דידע הוא שיפסיד כל שכרו ואתי ואמר אימור קושטא קא אמר עד כאן לשונו. והוה שכתב רבינו החאירו לצעלי נאמן על הגוילים ולא על האזכרות כן צריך להיות:

כך מותר לקנות אפילו יותר מכדי דמיו לכן כתב ואס רצה להעלותו הרבה מניחים אותו בידו וכו' וכו' ענין אע"ג שלא יפן הגוי כ"ל. ועיין בב"י שכתב ז"ל ומשמע התם גמ' דאין לומר לגוי שיתנס לו בול יותר מדאי פן יעוּס וישליכס למקום האצוד כעובדא דגמרא וכו'. אבל רבינו לא כיון לזה לומר דבין ביוקר יותר מדאי בין בול לא יקנו דהא רבינו לא נקט זול בלשונו אלא העלאת דמים נקט ב"פ וק"ל:

חדושי הגהות

רמא [א] ביה שהוסף לומר ואין קורין בו נראה דקמ"ל מה דלפילו צבת אין קורין בו ביחודות ולא דמי לאומן שמנה הרמב"ם בס"ז מהלכות ס"ת (ה"ב) שהן כחומס כל זה מוצא היטיב נט"ו א"ק א':

ואם תאמר לאיזה צורך שאלו רבי אצוה ספר תורה צד מי הלא
 אם היתה צד הסופר כל שכן דמהימן כיון שהוא צדו אם כן ה"ל
 לומר בפתח נאמן אהה לפסול ספר תורה. מירך הרא"ש (פי יג) דאם
 היה לומר לו בפתח נאמן אהה לפסול ספר תורה היו טועים לומר
 דספר תורה צד הסופר היה ולכן
 האמינו ולכן כדי לזכר הדבר שאלו
 והשיב לו צד הלוקח וא"ל דאפילו
 הכי אהה נאמן צמגו לפסול ספר
 תורה. ולפע"ד נראה לחלק דאי הוה
 ספר תורה צד הסופר מהימן
 לפסול ספר תורה אפילו היה כותב
 לו בפתח אכל כשהוציאו מידו ונתנו
 לפלוני אם היה עושה עמו בפתח לא
 היה נאמן כיון שאינו צדו וחזקה
 דמשקר דפועל ואומן חזקה שעושיין
 כהוגן דלא מרע נפשיה אצל כשעשה
 בשכר מתוך שהוא נאמן להפסיד
 שכרו וכו' ולכן שאלו בפתח ספר
 תורה צד מי כדי להוציא מפיו אם
 עשה בפתח או בשכר דמתוך תשובתו
 ישמע ויבין אם הוא לוקח או לאו
 וכאשר השיב צד לוקח אם כן נשמע
 דעשה עמו בשכר אמר לו מתוך
 שאהה נאמן להפסיד שכרך וכו' ואם
 היה נשמע מתוך תשובתו דעשה
 עמו בפתח לא היה נאמן אף על
 הגילין לפסול ספר תורה כיון
 שאינה צדו כדפרישית והכי נקטינן:

פסל התם (ה"ג) ק"ח שכתבו
 ממור ב' משום דקתני התם זה הכלל כל המוציא את הרבים ידי
 חובתם כותב וממור מוציא רבים ידי חובתם. ואינו יודע מנין לו
 שמוציא את הרבים ידי חובתם
 שמוציא את הרבים ידי חובתם
 עיבד העורות לשמן או שלא
 לשמן (ה) נאמן והוא פסול (א) (ו) החזירו
 לבעליו נאמן על הגוילים ולא על (ב)
 האזכרות א:

סימן רפב

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א-ג] דברים שצריך לנהוג כבוד בס"ת ודין עמידתו ואם מוליכו
 ממקום למקום כיצד יוליכנו: [ד] לא יכנס בס"ת לבית המרחץ ולא
 לבית הקברות ולא יקרא עד שירחיק מבית הכסא ומבית הקברות ד'
 אמות: לא יאחז ס"ת ערום: [ו] אסור לישב על המטה שס"ת
 עליה: [ז] אם ישמש מטתו בבית שיש בו ס"ת או תפילין או שאר
 ספרי הקדש: [ח] אם טמאים אוחזים ס"ת וקורין בו: [י-יא] ס"ת
 שבלה ומטפחות ספרים שבלו כיצד גונזין אותם: [יב] דין תיק
 ומטפחת וארון ומגדל וכסא שבלו: [יג] דין תיבה לעשות ממנה
 כסא וכסא לעשות ממנו שרפרף: [יד] דין בימות שעומד עליהן
 האוחז הספר: [טו] חשמישי ס"ת שעשאן על תנאי: [טז] דין
 תפוחים שעושים לס"ת: [יז] דברי קדושה שמכרום ז' טובי העיר:
 [יח] יחיד שמכר ס"ת שלו מותר להשתמש בדמיו: יחיד שמכר
 התפוחים שלו יכול הלוקח [לעשות] בהם כל מה שירצה:

א חייב אדם לנהוג כבוד גדול בספר תורה
 (א) ומצוה לייחד לו מקום ולכבד אותו המקום

רפב א חייב אדם לנהוג כבוד וכו' עד פ"י כחו. הכל מדברי
 הרמב"ם סוף הלכות ספר תורה:

דהני מדאורייתא הוא ואחרים פירשו דמסור ישראל משומד מדינא
 איתנהו בקשירה אלא דמדרבנן כיון שפרק מעליו עול מצוה אפילו לא
 הוא משומד אלא למצוה אחת דשיבך היתרא ואכיל איסורא עשאוהו מדברייהם כאלו אינו בקשירה: כתב המרדכי בהלכות קטנות (יג):
 סוף ה"ק) הא דמניא קטן שכתב תפילין פסולין היינו אפילו הגיע למינוח דליתיה בקשירה מדאורייתא אלא"כ (הוא) כן י"ג:

רפב פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[ב] כששומע קול פעמוני ס"ת אף על פי שאינו רואהו חייב לעמוד וע"כ נהגו לעשות פעמונים: כשהספר תורה ברוכץ אם חייבים העומדים למטה
 לעמוד: חומשים שלנו אף על פי שאינם (גולל) [בגולל] עומדים לפניהם: בני אדם החבושים בבית האסורים אם מוליכים ס"ת אצלם: [ו] הקמיעין
 אם היו מכוסים עור מותר ליכנס בהם לבית הכסא: [ז] אין מורקין כתבי הקדש ואפילו הלכות ואגדות: [ח] כמה גבוה יהיה הס"ת ממנו ויהיה מותר
 לישב אצלו: אם מותר לישב על גבי [מטה] ששאר ספרים מונחים עליה: לא יתן אדם ס"ת על גבי ארכובותיו ושני אצילי ידיו: [י] הרואה ס"ת
 שנשרף: [יז] דין לוחות ספרים שלנו שאינם נגללים: דין לוחות שכותבין עליהם:

א חייב אדם לנהוג כבוד גדול בס"ת ומצוה לייחד לו מקום וכו' עד ויכבדנו כפי כחו. הכל דברי הרמב"ם בסוף הלכות
 ס"ת (פ"י ה"א) א:

דרכי משה

רפא (א) במרדכי פרק הגיוקין (דף תרי"א ע"ב) (שצד) דמ"מ הוי כחומש
 בעלמא ללמוד בהם תינוקות וצריך ליתן לו כשכר חומש בעלמא
 רק העורף ששוה הס"ת העשויה כתיקונה יותר מהחומש זה לא ליתן לסופר

פרישה

(ה) נאמן והוא פסול. לכל שצדו הוא נאמן: (ו) החזירו לבעליו
 נאמן על הגוילים ו"א על האזכרות. כ"ל פירוש אם אמר שלא ענד
 הגיל לשמן נאמן מאחר שידע שמפסיד כל שכרו [ואפ"ה] אמר והאי קושטא
 קאמרי (אכל אם נתן לו שכרו אינו נאמן וע"ל סימן קכ"ג עד כאן המגיה). אכל
 אם אמר שלא כתב האזכרות לשמן אינו נאמן דנוכל לומר דטעי דרבי ירמיה

הגהות והערות

רפא א] בכתה"י ובדפוס"ר ב"י הגירסא. "נאמן על האזכרות ולא על הגויל". והוא טעות המוכח, וכן תיקנו הבי"ח והפרישה כמתוקן בפנים: [ב] פ"ג
 (הלכה יג) כגירסת רבינו שמחה אך הגהלת יעקב כתב שבאגודה גרס כגירסת המרדכי: [ג] וז"ל הראב"ה לפנינו "וצריך שיעבד הגוילין ושיכתוב
 לשמן ושיכתוב האזכרות לשמן ואם לאו אין מותר לקרות בו ומפסיד הסופר את שכרו כדאיתא בהגיוקין". עכ"ל:
 רפב א] עיי"ש ברמב"ם דהגירסא שונה במקצת:

גר או ממור ורבינו שמחה כתב דל"ג
 זה הכלל כל המוציא את הרבים ידי
 חובתם. ואינו יודע מנין לו
 שמוציא את הרבים ידי חובתם
 שמוציא את הרבים ידי חובתם
 עיבד העורות לשמן או שלא
 לשמן (ה) נאמן והוא פסול (א) (ו) החזירו
 לבעליו נאמן על הגוילים ולא על (ב)
 האזכרות א:

ג גרסינן בפרק השולח (גיטין
 מה:): תני רב המנונא צריה דרבא
 מפירוניא ס"ת תפילין ומוזות
 שכתבן מין ומסור גוי ועבד אשה
 וקטן וכותי ישראל משומד פסולים
 שנאמר (דברים יא, יח) וקשרתם
 וכתבתם כל שיטתו בקשירה ישנו
 בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו
 בכתיבה. וכתיבה ה"י"ף (י).
 והרא"ש בהלכות תפילין (פי ג) וגם
 הרמב"ם כתבו בפ"א (ה"ג). וכתב

הואיל וליתנהו בקשירה ליתנהו נמי
 בכתיבה תפילין ומוזות דמשמעו צוה קרא וכו"ש בס"ת דהא קדיש
 טפי מינייהו. וכתב עוד דנראה מדברי הרמב"ם ורש"י דפסוליהו
 כיון שפרק מעליו עול מצוה אפילו לא
 כתב המרדכי בהלכות קטנות (יג):
 סוף ה"ק) הא דמניא קטן שכתב תפילין פסולין היינו אפילו הגיע למינוח דליתיה בקשירה מדאורייתא אלא"כ (הוא) כן י"ג:

רפב פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן
 [ב] כששומע קול פעמוני ס"ת אף על פי שאינו רואהו חייב לעמוד וע"כ נהגו לעשות פעמונים: כשהספר תורה ברוכץ אם חייבים העומדים למטה
 לעמוד: חומשים שלנו אף על פי שאינם (גולל) [בגולל] עומדים לפניהם: בני אדם החבושים בבית האסורים אם מוליכים ס"ת אצלם: [ו] הקמיעין
 אם היו מכוסים עור מותר ליכנס בהם לבית הכסא: [ז] אין מורקין כתבי הקדש ואפילו הלכות ואגדות: [ח] כמה גבוה יהיה הס"ת ממנו ויהיה מותר
 לישב אצלו: אם מותר לישב על גבי [מטה] ששאר ספרים מונחים עליה: לא יתן אדם ס"ת על גבי ארכובותיו ושני אצילי ידיו: [י] הרואה ס"ת
 שנשרף: [יז] דין לוחות ספרים שלנו שאינם נגללים: דין לוחות שכותבין עליהם:

א חייב אדם לנהוג כבוד גדול בס"ת ומצוה לייחד לו מקום וכו' עד ויכבדנו כפי כחו. הכל דברי הרמב"ם בסוף הלכות
 ס"ת (פ"י ה"א) א:

רפא (א) במרדכי פרק הגיוקין (דף תרי"א ע"ב) (שצד) דמ"מ הוי כחומש
 בעלמא ללמוד בהם תינוקות וצריך ליתן לו כשכר חומש בעלמא
 רק העורף ששוה הס"ת העשויה כתיקונה יותר מהחומש זה לא ליתן לסופר

(ה) נאמן והוא פסול. לכל שצדו הוא נאמן: (ו) החזירו לבעליו
 נאמן על הגוילים ו"א על האזכרות. כ"ל פירוש אם אמר שלא ענד
 הגיל לשמן נאמן מאחר שידע שמפסיד כל שכרו [ואפ"ה] אמר והאי קושטא
 קאמרי (אכל אם נתן לו שכרו אינו נאמן וע"ל סימן קכ"ג עד כאן המגיה). אכל
 אם אמר שלא כתב האזכרות לשמן אינו נאמן דנוכל לומר דטעי דרבי ירמיה

הגהות והערות
 רפא א] בכתה"י ובדפוס"ר ב"י הגירסא. "נאמן על האזכרות ולא על הגויל". והוא טעות המוכח, וכן תיקנו הבי"ח והפרישה כמתוקן בפנים: [ב] פ"ג
 (הלכה יג) כגירסת רבינו שמחה אך הגהלת יעקב כתב שבאגודה גרס כגירסת המרדכי: [ג] וז"ל הראב"ה לפנינו "וצריך שיעבד הגוילין ושיכתוב
 לשמן ושיכתוב האזכרות לשמן ואם לאו אין מותר לקרות בו ומפסיד הסופר את שכרו כדאיתא בהגיוקין". עכ"ל:
 רפב א] עיי"ש ברמב"ם דהגירסא שונה במקצת:

ונראה דהתם ⁷⁷ דהלכתא כוותיה. ואי קשיא לך לפום מאי דאמרינן דטעמא משום דלא ניגרו בהו ⁷⁸, הא דאמרינן לקמן בפ' הנוקין דר"י בר חנינא פדאו לאותו תינוק בממון הרבה. איכא למימר דאיהו הוא ת"ק דפליג עליה דרשב"ג דסבר דטעמא משום דחקא דצבורא. אי גמי איכא למימר דשאני התם שהוא ידע באותו נער שהיה תלמיד ותיק ⁷⁹, ות"ח פודין אותו בכל מקום, שהרי אין לנו כיוצא בו, קודם ⁸⁰ לפדות המלך כדאיתא במסכת הוריות ⁸¹, ולפי שהכיר בו שהיה תלמיד ותיק פדאו, ובת"ח לא חיישינן לטעמא דאיגרו בהו, ופודין אותם לעולם בכל ממון שיפסקו.

[מה, ב] אמר רב נחמן נקיטינן ס"ת שכתבו מין ישרף כתבו גוי [יגנו] ⁸². ופסק רב אלפסי בנמצא ביד גוי יגנו ⁸³, דחיישינן שמא כתבו גוי. ואפשר לומר ⁸⁴ דהכל לפי מה שהוא, שאם יודעין שהספרים מיהודים היו, כגון שבזו גוים אלו עיר שיש בה יהודים, תולים דאותם ⁸⁵ הספרים משלהם היו, ואין חוששין שמא כתבם גוי וקורין בהם ⁸⁶. שנאמר ⁸⁷ וקשרתם וכתבתם כל שרישנו בקשירה ישנו בכתיבה. פירוש כל שישנו בקשירת תפילין ישנו בכל כתיבה קשירה ⁸⁸, וכל שאינו בקשירת תפילין אינו בכתיבה. ותפילין ומזוזה יליף לה מהכא ⁸⁸* גופיה, דקאי בתפילין ומזוזה, ואפילו אשה דחייבת במזוזה אינה ראויה לכתובה, ומדאינה בכתיבת תפילין ומזוזה משום דקדישי,

כאן : קשיא. 79 והרא"ש כתב : לפי שראהו חריף ומפולפל ואפשר שיהא אדם גדול, וכל שכן מי שהוא כבר אדם גדול. 80 [צ"ל : וקודם לפדות למלך]. 81 יג, א. 82 כן הוגה בד"ח, וחסר כאן : נמצא ביד מין יגנו נמצא ביד גוי אמרי לה יגנו ואמרי לה קורין בו. 83 דהרי"ף העתיק את "אמרי לה יגנו" באחרונה, ונראה שדעתו לפסוק כמותו דהילכתא כלישנא בתרא. כ"כ הר"ן סביב לרי"ף. ועי' פר"ח במים חיים שדחה טעם זה. ואולי צ"ל בדברי רבנו "ופי' הרי"ף" במקום ופסק הרי"ף. ובכך גם לשון רבנו מיושב יותר. 84 עי' חיי' הר"ן ור"ן. 85 [ק"ק לפ"ו מנ"ל להש"ס למידק דבכדי דמיהן לוקחין אפילו לגנוז, דילמא מתניתין מיירי כיוודעין שהם של ישראל ופודין בזה בכדי דמיהן לקרות, אבל לגנוז אין פודין כלל וצ"ע]. 86 בכ"י ובד"ר : באותם. 87 דברים ו ח-ט. 88 אולי צ"ל קדושה. *88 בכינ"ב :

הוא הדין בספר תורה דקדישי טפי מנייהו ⁸⁰. ואי קשיא לך ⁸⁰ הא תינח גוי ומין ⁸¹ דאינו בקשירה, אבל מסור וישראל משומד ודאי איתנהו בקשירה. וי"ל דכיון דפרקו מעליהם עול מצות, ואפילו עול מצות ⁸² אחת כגון משומד, דאפילו לא הוי משומד אלא לדבר א' כדקתני ⁸³ משומד להכעיס כגון דשביק היתירא ואכיל איסורא, כיון דפרק מעליו עול מצוה עשאוהו רבנן כאינו

מקרא. במקום : מהכא. ⁸⁹ וכ"כ בחי' הר"ן, ועי' שאגת אריה סי' מת. ותוס' ד"ה כל כתבו בשם ר"ת דיליף מכאן דאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית, ונראה שהוא למד כן מדאמרי' גם בכתיבת ס"ת כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה, ואע"ג שהפסוק כתוב רק בתפילין ומזוזה, וא"כ מוכח דילפינן מתפילין ומזוזה לכל התורה כולה, דכל שאינה במצוה אינה יכולה לעשותה, כגון לאגוד לולב ולעשות ציצית. עי' תוס' הנ"ל שדחו את דבריו וכתבו דרך בס"ת תפילין ומזוזה דכתיב וקשרתם וכתבתם דרשינן הכי. ולא ביארו מדוע ס"ת בכלל. (ותוס' הרא"ש כתב : דכתיבה מכתובה ילפינן, אבל בשאר מצות לא, וכ"כ הרא"ש בפסקיו, וראה קרבן נתנאל). אולם דברי ר"ת צ"ע, דאיך אפשר ללמוד מכאן דכל שאינו במצוה אינו יכול לעשותה, דהא האי דינא נאמר בתפילין ובמזוזה, ונשים הרי הם בכלל מצות מזוזה, וכמו שאמרו בברכות כ א-ב ומבואר שברין זה לא נאמר דכל שאינו במצוה אינו בעשיה, אלא שהתורה הסמיכה כתיבת מזוזה לתפילין דכל שאינו בכלל קשירה אינו בכלל כתיבת מזוזה, ואף שהוא חייב במזוזה. ועי' שאגת אריה סי' לה. והנה התוס' רי"ד כאן הקשה על מה שאמרו דכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה, ואע"ג דאשה מחייבא במזוזה כדתנן בברכות ותייבב במזוזה. ותיירץ כיון דאינה רשאית לכתוב תורה ותפילין אינה רשאית לכתוב מזוזה, דלא גרועה כתיבת מזוזה מכתובת ס"ת ותפילין וכל שפסול בזה פסול בזה, ע"כ. ומדבריו נראה שדעתו כר"ת דכאן נאמר דכל שאינו במצוה אינו יכול לעשותה, ולכן הקשה ממזוזה. ולפי דבריו ל"ק מה שהקשינו על ר"ת, דבאמת כל הלימוד הוא רק על תפילין בלבד, ומתפילין אנו לומדים לכל התורה דכל שאינו במצוה אינו יכול לעשותה, ולכן אשה אינה יכולה לכתוב ס"ת, ומס"ת ותפילין ילפינן למזוזה. נמצא שר"ת והתוס' רי"ד חולקים על רבנו וחיי' הר"ן, דדעת רבנו וחיי' הר"ן דאף מזוזה ילפינן מהג"ש, וכ"כ מהרא"ש. ⁹¹ ומדברי רבנו ⁹⁰ וכה"ק ותיירץ בחי' הר"ן. משמע דמין הוא עובד כוכבים, (מדניחא ליה במין דאינו בקשירה), ורש"י בע"ז כו ריש ע"ב כתב מינין בין עובדי כוכבים בין ישראלים. ובר"ן מסביב לרי"ף ד"ה נמצא מבואר דהוא ישראל. ברם בדברי רבנו

מהיכי תיתי לומר דלא כוותייהו. ולזה בודאי דמי כתיבה לשמה לבדיקת סכין ולמחליפין.

עוד יש לי סניף גדול, אם הסופר כתב ס"ת אלו לאנשי העיר ששוכן בתוכם, למאי דקיי"ל (בסי' קי"ט ס"ב) דאם אינו חשוד לאכול דברים אסורים אבל חשוד למכרם, מתארח אצלו ואוכל עמו. א"כ י"ל דהסופר חשוד להכשיל לאחרים, אבל לא היה חשוד שהוא עצמו אינו מניח תפילין. א"כ י"ל דהספר תורה ששייך לקריאה לכל בני העיר וגם הוא מכללם, וכמה פעמים יקראוהו לעלות לס"ת זו ויברך עליה, וכן לצאת ידי קריאה בס"ת מדי שבת בשבתו, וכן בפ' זכור דאורייתא, הוי כמו מתארח אצלו ואוכל עמו.

ואך לדעתי יש לחוש, דבשלמא שחיטה אמרינן דלא מתרמי שהייה ודרסה, דמי שהוא אומן יד אינו בא לידי קלקול שהייה ודרסה. אבל בכתיבת ס"ת חזינן דכשמגיהים ס"ת מוצאים בהם הרבה טעות, ויש לחוש דאירע טעות ונכתב חתין במקום ההין ומ' סתומה במקום מ' פתוחה וכדומה, דמצוי ע"י נגיעה ודומה לאות אחרת וצריך למחוק כל הרגל, ואולי לא רצה לטרוח, וגרר הנגיעה, ופסול משום חק תוכות. וראוי לידע אם הסופר ההוא הוחזק שלא למצוא טעיות אחר כתיבתו, זולת שנסמוך על סברא הנ"ל לחוד כיון דגם הוא צריך לס"ת ההוא לכמה דברים ואינו חשוד לעבור הוא עצמו, ודבר זה אינו רוצה לסמוך על דעתי לבד, מבלי הסכמת גדולי המורים, כנלענ"ד.

ידידו

עקיבא בן מורי רבי משה

לומר דדוקא בדרבנן אמרינן כן, ומבדיקת סכין אין ראייה דלולי דברי רש"י י"ל לדעת תוס' [היינו כשיטת המג"א בכוונת תוס' דלתיאבון פסול לכתובה וכפי פירושו דמעכ"ת דהטעם דלא אמרינן ביה שבק היתירא, וכבר דחינו זה] עפ"מ דאיתא בהרשב"א והר"ן דאין קלקול שחיטה יוצא מבין דעת. וא"כ לא חיישינן שמא דרס ושהה, דאינו חשוד כי אם דאינו עושה מעשה להתיר, אבל לא חשוד לעשות מעשה באיסור לשהות ולדרוס, אבל הסכין דסתמא פגום וצריך מעשה להתיר לא מהימן. וא"כ מה"ט פסול לכתובה דצריך לעשות דבר להתיר לכתוב לשמו, ע"כ תורף דבריו.

אינו מחזור כלל ולא זו הדרך ולא זו העיר בכוונת הרשב"א והר"ן. דהם באו לתרץ דדלמא מעצמו אתרמי שהייה דרסה ושתיק. בזה כתבו דמומחה שרוצה לשחוט כתיקונו לא מתרמי שהייה ודרסה. אבל בודאי מעשה שחיטה מקרי מעשה להתיר, דהא צריך לחתוך הרוב, ואמרינן דלא משך ידו עד שחתך הרוב. וכן בסכין שאינו מלא צואר חוץ לצואר לא אמרינן דהוליק ולא הביא לחוד, אלא דאמרינן דהביא ג"כ, וכי זהו לא מקרי מעשה דהיתר, אלא כיון דליכא טרחא בזה אמרינן דעשה מעשה להתיר. גם אף הראיה ממחליפין נכון, דמלבד דלפי שעה לא מצאתי דברי הרשב"א שהביא מעכ"ת, גם אף אם הוא כן, היינו דהגמרא רוצה להביא סייעתא ביותר, שלא יהא מקום לדחות דההיא דמחליפין רק בדרבנן, אבל לפי האמת כיון דרבנן אמרו ליה לרבא סייעתא ממחליפין,

סימן ע

[העברת קולמוס בס"ת]

תיבות מקודם ולכתוב ויאמר יעקב אל יוסף דמאן לימא לן דשכח הסופר לכתוב אל יוסף, דלמא כתב ויאמר יעקב אל, ושכח לכתוב יוסף אל וא"כ תיבת אל לא נכתב בקדושת השם. וגם א"א להעביר עליו בקולמוס ולקדשו עתה דהא קי"ל כחכמים דר' יהודה (גיטין כ, א) דאין זה מן המוכחר.

לכבוד ידידי הרב רבי שמעון ג"י כק"ק האדזייטש.

על שאלת רומפ"כ בס"ת שנמצא כתוב בפרשת ויחי, ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי, והיה כתוב רק ויאמר יעקב אל שדי וב' תיבות, אל יוסף נחסרו, ומסתפק רומ"מ אם יש למחוק איזו

ראה ש"ת חת"ס או"ח סי' ז מש"כ בנידון דיריה בענין זה. וכבר רבינו כ"כ הפרמ"ג כפתחה לס"י לב לענין מומר לתיאבון. ותיבת יעקב או"ח שם סק"ב בארוכה.